

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.07.1995, sp. zn. Cdon 24/95, ECLI:CZ:NS:1995:CDON.24.1995.1

Číslo: 15/1996

Právní věta: Samo uveřejnění nepravdivého údaje, dotýkajícího se osobnosti fyzické osoby, zakládá zpravidla neoprávněný zásah do práva na ochranu její osobnosti, odůvodňující požadavek na poskytnutí zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 1 o.z. Použití kritiky, ironizování, odsuzování a zavrhování jednání nebo činnosti fyzické osoby, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován nepravdivý údaj, představuje zpravidla citelný neoprávněný zásah do práva fyzické osoby na ochranu její osobnosti, přičemž tu jde o značnou intenzitu neoprávněného zásahu, který bude obvykle mít nepříznivé důsledky pro takto postiženou osobu co do jejího postavení v rodině a ve společnosti. Kritiku počínání fyzické osoby, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován pravdivý údaj (nejde-li o tvrzení, které se dotýká intimní sféry života fyzické osoby), nelze zpravidla pokládat za odporující ustanovení § 11 o.z., a to i když v kritice bylo použito v odpovídající míře ironizování, odsuzování a zavrhování kritizovaného počínání fyzické osoby.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.07.1995

Spisová značka: Cdon 24/95

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Osobní údaje

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se žalobou domáhal, aby žalovaná akciová společnost byla uznána povinnou uveřejnit na titulním listu deníku M. omluvu ve znění: „Dne 31. 7. 1993 jsme otiskli úvodník s názvem „Kanálie“, ve kterém jsme uvedli nepravdivé údaje dotýkající se hrubým způsobem cti a důstojnosti N. N. Není pravdou, že N. N. poskytl ke zveřejnění seznam novinářů, zapsaných v registrech bývalé Státní bezpečnosti v kategorii agent. Stejně nepravdivé je i tvrzení, že N. N. nevalili agenti StB a že s nimi vesele spolupracoval. V televizním vystoupení uvedl, že nemůže zcela vyloučit podobné praktiky ani dnes, protože se nemůže zaručit za vlastnosti pracovníků na úseku bezpečnostních informací. Učinil však opatření, která by měla takové případy minimalizovat. V článku došlo ke zkreslení výroků N. N. Za nepravdivé údaje, jakož i celkovou znevažující koncepci úvodníku se N. N. omlouváme“. Žalobce se dále domáhal, aby žalované akciové společnosti bylo uloženo zaplatit žalobci 500 000 Kč do 15 dnů od právní moci soudního rozhodnutí, jakož i uhradit mu náklady řízení do 3 dnů od právní moci soudního rozhodnutí.

Žalovaná akciová společnost navrhla zamítnutí žaloby s tím, že článkem uveřejněným v deníku M. dne 31. 7. 1993 nebyla dotčena čest a důstojnost žalobce, neboť úvodník z tohoto dne neobsahoval nepravdivé informace, a žalobce proto požaduje omluvu a satisfakci bezdůvodně. Požadovaný rozsah úhrady nemajetkové újmy překračuje rámeček daný intenzitou zásahu do osobní sféry, pokud by k němu vůbec v žalobě uvedeným způsobem došlo.

Krajský soud v Ostravě provedl v řízení výsledek žalobce jako účastníka řízení, konstatoval obsah v žalobě uváděného článku z 31. 7. 1993, jakož i obsah článku v tomtéž deníku z 19. 8. 1993, a konstatoval dále obsah odborného vyjádření filoložky Dr. H. M. z 27. 1. 1993, předloženého v řízení a týkajícího se gramatického výkladu části textu z článku uveřejněného 31. 7. 1993 v deníku M. Rozsudkem z 25. 2. 1994, čj. 23 C 293/93-15, pak Krajský soud v Ostravě zamítl žalobu žalobce domáhající se, aby žalované akciové společnosti bylo uloženo uveřejnit na titulní straně deníku M. omluvu žalobci; naproti tomu uložil žalované, aby žalobci zaplatila 50 000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku, když žalobnímu návrhu na zaplacení dalších 450 000 Kč soud nevyhověl a zamítl jej. O nákladech řízení bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu.

V odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně bylo uvedeno, že pokud jde o tvrzení obsažená v článku z 31. 7. 1993, nazvaném „Kanálie“, v deníku M., dospěl soud k závěru, že „tvrzení o tom, že žalobce měl poskytnout k veřejné publikaci seznam novinářů – spolupracovníků StB, je zjevnou nepravdou a jde o tvrzení difamující povahy“; tvrzení o tom, že žalobce měl v roce 1991 stát v čele ústředního úřadu, uvedeného v žalobě, je podle názoru uvedeného soudu „údaj zcela zřejmě nesprávný“, ale toto dílčí tvrzení není „skutečností difamující“; tvrzení o tom, že „navrhovateli neměli vadit agenti StB a měl s nimi vesele spolupracovat“ nebylo, podle názoru soudu prvního stupně, zřejmou faktickou nepravdou, když žalobce „během svého působení v uvedeném ústředním úřadě pracoval a pracuje s určitým počtem lidí, kteří byli členy bývalé StB“ (přičemž soud připustil argumentaci žalovaného v tom smyslu, že slovo agent „je obecně používáno ve významu každého příslušníka bývalé StB“). Pokud šlo o dílčí tvrzení ve zmíněném článku z 31. 7. 1993, poukazující na televizní rozhovor žalobce, šlo o „parafrázi výroku žalobce a nikoli o přesnou citaci rozhovoru“ a nešlo tu o neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti. Vytýkal-li žalobce i tón článku z 31. 7. 1993, nešlo podle názoru soudu prvního stupně o tón zjevně nepřiměřený; zvolený tón byl prostředkem vyjádření zásadního nesouhlasu a je omezitelný jen v případě naprosté neúměrnosti, což zde dosaženo nebylo. Podle názoru soudu prvního stupně jediným tvrzením v článku z 31. 7. 1993, které lze považovat za neoprávněný zásah ze strany žalovaného do práva žalobce na ochranu osobnosti, je nepravdivé a difamující tvrzení, že žalobce poskytl k veřejné publikaci seznam novinářů – spolupracovníků StB. Při úvaze o přiměřeném zadostiučinění ve smyslu ustanovení § 13 o. z. dospěl soud prvního stupně k závěru, že nelze vyhovět žalobnímu návrhu na omluvu v tisku, a to jednak proto, že deník M. takovou omluvu již 19. 8. 1993 uveřejnil, a jednak žalobcem navrhovaná omluva je nepřijatelná, když se domáhá omluvy „též za ta dílčí tvrzení, která nebyla shledána za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti“. S poukazem na obsah a závažnost vzniklé újmy, když žalobce je obviňován zejména z toho, že „vykonával činnost v rozporu se zákonem, jakož i na způsob vzniku újmy“, byla podle názoru soudu prvního stupně naplněna podmínka pro přiznání zadostiučinění v penězích, když tu neoprávněným zásahem došlo ke snížení cti a důstojnosti žalobce ve značné míře. Soud však přiznal jen část požadované peněžní satisfakce částkou 50 000 Kč, když bylo shledáno neoprávněným zásahem jen jedno dílčí tvrzení v článku z 31. 7. 1993.

V odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně žalobce namítal, že si soud prvního stupně sice obstaral dostatek podkladů pro své rozhodnutí, ale pochybil v rozhodnutí ve věci. V článku z 31. 7. 1993, uveřejněném v deníku M., už sám jeho název „Kanálie“ je hrubou nadávkou, přičemž celý článek pojednává o žalobci a o jedné další osobě, takže uvedený název se vztahuje i na osobu žalobce. Žalobce se však nepodílel na zpracování seznamu novinářů – spolupracovníků StB nebo na jeho poskytnutí k publikaci. Údaj o tom, že žalobce stál v roce 1991 v čele ústředního úřadu,

uváděného v článku, byl nejen nepravdivý, ale také difamující, když se vztahoval k okolnosti tvrzené v článku, že se v té době žalobce spolu s další osobou údajně rozhodl pro tvrzení, že „vším jsou vinní agenti StB ve sdělovacích prostředcích“, což žalobce nikdy neprohlašoval a neprosazoval. Žalobce byl také zjevně skandalizován tvrzením článku, že mu „nevadili agenti StB, vesele s nimi spolupracoval ve svém povedeném úřadě a agent V. byl tam dokonce členem prověřkové komise“; šlo tu přitom o nepravdivá skutková tvrzení a nikoli o hodnotící údaje. V článku z 31. 7. 1993 nešlo o parafrázovanou interpretaci televizního rozhovoru žalobce, ale v článku byl dán slovům žalobce zcela jiný význam. Podle názoru žalobce se nelze v žádném případě ztotožnit s nevyhověním žalobnímu návrhu žalobce na otištění omluvy v deníku M.; smyslem dalšího článku z 19. 8. 1993 v tomto deníku (s názvem „Agent V. a žádosti o omluvu“) nebylo omluvit se žalobci, ale naopak ukázat neodůvodněnost žádosti o omluvu. Pokud jde o výši satisfakce v penězích, nebylo v rozsudku soudu prvního stupně dostatečně přihlédnuto k formě, jakou byla čest a důstojnost žalobce dotčena v tisku hojně čteném v regionu, v němž je vydáván, a k intenzitě hrubých invektiv a nepravd o osobě žalobce, jenž byl v článku z 31. 7. 1993 popsán jako osoba, která se dopustila protiprávního jednání a která má údajně dvojí tvář. Navrhoval proto žalobce, aby rozsudek soudu prvního stupně byl změněn ve výroku, jímž byla žaloba zčásti zamítnuta, a to tak, že se žalobě vyhová zcela a žalobci bude přiznána náhrada nákladů řízení.

Také žalovaná akciová společnost podala odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně a navrhovala, aby odvolací soud změnil tento rozsudek tak, že se žaloba zamítá. Připouštěla, že sice tvrzení v článku z 31. 7. 1993, nazvaném „Kanálie“, o tom, že žalobce poskytl k publikaci seznam novinářů – spolupracovníků StB je nepravdivé, ale měla za to, že žalobce je spoluodpovědný za vypracování tohoto seznamu; rozdíl mezi pravdou a nepravdou v uvedeném článku byl tedy velmi těsný. Soud prvního stupně hodnotil podle názoru žalované nesprávně to, že by tento nevelký rozdíl v údajích článku mohl ve značné míře snižovat důstojnost žalobce nebo jeho vážnost ve společnosti v takovém rozsahu, že by nevystačovalo zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 1 o. z. a že by tedy bylo na místě uložení zadostiučinění finančního. Autor článku z 31. 7. 1993 neměl také na mysli, že žalobce už v roce 1991 stál v čele uváděného ústředního úřadu. Název článku „Kanálie“ se vztahoval na tzv. V. aféru a nešlo tu o nadávku „použitou k označení žalobce“. Žalovaná akciová společnost poukazovala také na to, že žalobce svým výrokem v řízení u soudu prvního stupně připustil, že během svého působení v úřadě spolupracoval s určitým počtem lidí, kteří byli členy StB, když důvodem tohoto jejich působení tu byla jejich odborná způsobilost.

Vrchní soud v Praze doplnil řízení doplňujícím výsledkem žalobce a potom rozsudkem ze 6. 12. 1994, sp. zn. 1 Co 154/94, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že „žalovaný je povinen do tří dnů od právní moci rozsudku uveřejnit na titulním listu deníku M. omluvu ve znění: „Dne 31. 7. 1993 jsme otiskli úvodník s názvem „Kanálie“, ve kterém jsme uvedli nepravdivé údaje, dotýkající se N. N. Není pravdou, že N. N. poskytl ke zveřejnění seznam novinářů, zapsaných v registrech StB v kategorii agent. Za nepravdivé údaje se N. N. omlouváme“. Dalším výrokiem rozsudku odvolacího soudu byla zamítnuta žaloba v tom žalobním návrhu, aby v omluvě v deníku M. byl uveden i text „hrubým způsobem cti a důstojnosti žalobce“, jakož i text „žalobce stál v roce 1991 v čele ústředního úřadu F.“ a také text „Stejně nepravdivé je i tvrzení, že N. N. nevadili agenti StB a že s nimi vesele spolupracoval. Prověřkové komise ukončily svou činnost před nástupem N. N. do služby. V televizním vystoupení uvedl, že nemůže zcela vyloučit podobné praktiky i dnes, protože se nemůže zaručit za vlastnosti všech pracovníků úřadu, v jehož čele stojí. Učinil však opatření, která by měla takové případy minimalizovat. V článku tedy došlo ke zkreslení výroku pana N. N.“. Zamítavý výrok rozsudku odvolacího soudu se týkal i slov požadovaného textu omluvy „jakož i celkovou znevažující koncepci úvodníku“ a stejně tak i žalobního návrhu „aby žalovaný zaplatil žalobci 50 000 Kč“. Odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném zamítavém výroku ohledně částky 450 000 Kč. O náhradě nákladů řízení rozhodl odvolací soud tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu.

V odůvodnění rozsudku odvolacího soudu se uvádělo, že v článku s názvem „Kanálie“ z 31. 7. 1993 bylo neoprávněným zásahem do osobnostních práv žalobce tvrzení, že žalobce poskytl k uveřejnění seznam spolupracovníků StB novinářům, protože tu šlo o údaj nepravdivý, který s ohledem na svůj obsah byl zjevně difamující a objektivně mohl ovlivnit čtenářskou veřejnost v jejích postojích k žalobci. Za odpovídající tu však odvolací soud považoval pouze morální zadostiučinění, a to omluvu v periodiku, v němž článek vyšel, aby tak byla před čtenářskou veřejností věc uvedena na pravou míru. Odvolací soud nepovažoval za správný závěr soudu prvního stupně, že žalobci byla omluva již poskytnuta, když v článku z 19. 8. 1993 v deníku M. byla pouze citována žalobcem požadovaná omluva a bylo uvedeno „ať čtenáři sami posoudí, zda žádost o omluvu je opodstatněna“. Z omluvy požadované žalobcem v soudním řízení vypustil odvolací soud text „hrubým způsobem cti a důstojnosti“, protože měl za to, že v této části textu šlo o subjektivní hodnotící prvek. Odvolací soud neshledal na rozdíl od soudu prvního stupně předpoklady pro poskytnutí zadostiučinění v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o. z.; byl toho názoru, že by toto zadostiučinění muselo být v případě neodčinitelného zásahu a jeho následků, takže by tu zadostiučinění v penězích vyvažovalo, popřípadě mírnilo nepříznivé následky neoprávněného zásahu. Intenzita v řízení prokázaného neoprávněného zásahu nebyla z objektivního pohledu v dané právní věci nijak výrazná; nebylo možné dovodit neodčinitelnost prokázaného neoprávněného zásahu. Pokud šlo o ostatní tvrzení obsažená v úvodníku z 31. 7. 1993, jimiž se žalobce cítil rovněž dotčen ve svých osobnostních právech, ztotožnil se odvolací soud se závěrem soudu prvního stupně, že uvedená tvrzení nelze z objektivního pohledu považovat za neoprávněný zásah do osobnostních práv žalobce. Odvolací soud neshledal za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti žalobce sám název úvodník („Kanálie“); uvedený název je sice hanlivým označením, ale z kontextu článku není objektivně zřejmé, že by tento výraz se vztahoval k osobě žalobce. Proto odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně částečně změnil a částečně jej jako věcně správný potvrdil. Výrok o nákladech řízení před soudem prvního stupně byl odůvodněn ustanoveními § 224 odst. 2 a § 142 odst. 2 o. s. ř.; o náhradě nákladů odvolacího řízení rozhodl odvolací soud podle ustanovení § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř.

Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu, který byl doručen advokátu, zastupujícímu žalobce, 15. 2. 1995, podal žalobce dovolání adresované Krajskému soudu v Ostravě a podané na poště 15. 3. 1995 (srov. § 240 odst. 1 o. s. ř.).

Dovolatel se ve svém dovolání domáhal, aby Nejvyšší soud ČR zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí. Tvrdil, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování, a že spočívá na nesprávném právním posouzení. Dovolatel nesouhlasil s názorem odvolacího soudu, že v dané věci nejsou splněny předpoklady k zadostiučinění v penězích, když odvolací soud pokládal peněžní zadostiučinění na místě jen tehdy, jde-li o neodčinitelný zásah do práva na ochranu osobnosti. Požadované finanční zadostiučinění odpovídalo tomu, že článkem z 31. 7. 1993 byla snížena důstojnost žalobce a jeho vážnost ve společnosti. Tento článek s hanlivým označením se týkal žalobce a tedy žalobce je musil vztáhnout na svou osobu; citované hanlivé označení překračuje meze novinářské etiky. Vážnost zásahu ze strany žalované akciové společnosti spočívá v tom, že žalobce údajně učinil v ústředním úřadu něco, co odporuje zákonu. Šíření tohoto tvrzení bylo uskutečněno v tisku, který je hojně čten v regionu, ze kterého žalobce pochází. Podle názoru dovolatele nelze akceptovat právní posouzení, že další výroky obsažené v uvedeném článku (že žalobci nevdali agenti StB, že s nimi vesele spolupracoval ve svém povedeném úřadě) nejsou difamující. Závažnost těchto difamujících údajů bylo třeba posuzovat v souvislosti s osobou žalobce, jehož postoj k dřívější totalitní moci a jejím represivním orgánům byl těmito difamujícími výroky zesměšňován.

Nejvyšší soud České republiky zrušil ve výroku, jímž byl změněn, rozsudek Krajského soudu v Ostravě tak, že byla zamítnuta žaloba žalobce ohledně platební povinnosti žalované akciové společnosti v částce 50 000 Kč. Jinak dovolání dovolatele zamítl.

Výrok uvedeného rozsudku odvolacího soudu ohledně náhrady nákladů řízení před soudy obou stupňů zůstává nedotčen, pokud jde o dosavadní náklady řízení.

Věc byla vrácena Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí o odvolání účastníků řízení proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě z 25. 2. 1994, čj. 23 C 293/93-15, v rozsahu zrušujícího výroku rozsudku dovolacího soudu. Přitom bude rozhodnuto i o nákladech dovolacího řízení.

Z odůvodnění:

Na základě dovolání dovolatele bylo třeba ve smyslu ustanovení § 243b odst. 1 o. s. ř. posoudit, zda dovolání bylo přípustné a zda rozhodnutí odvolacího soudu bylo správné.

V daném případě bylo dovolání proti rozsudku odvolacího soudu přípustné, protože jím byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé (viz § 238 odst. 1 o. s. ř.).

Rozsudkem odvolacího soudu došlo ke změně rozsudku soudu prvního stupně ve výroku o uložení povinnosti žalované akciové společnosti uveřejnit v jí vydávaném deníku M. omluvu žalobci (v čemž soud prvního stupně žalobě žalobce nevyhověl) a ve výroku o uložení povinnosti žalované akciové společnosti zaplatit žalobci 50 000 Kč (v čemž odvolací soud ohledně této platební povinnosti na rozdíl od rozsudku soudu prvního stupně žalobě nevyhověl); jinak byl rozsudek soudu prvního stupně odvolacím soudem potvrzen.

Z dovolacích důvodů, jak jsou uváděny v ustanovení § 241 odst. 2 o. s. ř., dovolatel ve svém dovolání poukazyval na ustanovení § 241 odst. 2 písm. c) a d) o. s. ř., neboť měl za to, že rozhodnutí odvolacího soudu vycházelo ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování, a že toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. K tomu dovolatel ve svém dovolání uvedl: „Odvolací soud při svém rozhodování vycházel ze skutečnosti, která nemá oporu v provedeném dokazování (hanlivé označení „Kanálie“), a jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném posouzení právním, pokud dospěl k závěru, že v dané věci nejsou splněny předpoklady uvedené v § 13 odst. 1 o. z. ohledně práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Nelze akceptovat ani právní posouzení věci týkající se dalších výroků uvedených v úvodníku z 31. 7. 1993, že „žalobci nevadili agenti StB a že s nimi vesele spolupracoval ve svém povedeném úřadě“.“

V daném případě soudy obou stupňů shodně dospěly ke stejným závěrům o tom, že článek z 31. 7. 1993 (nesoucí název „Kanálie“) v deníku M., vydávaném žalovanou akciovou společností, obsahuje nepravdivý údaj (což je uznáváno i ze strany žalované), a to o tom, že žalobce měl (spolu s další osobou) poskytnout k uveřejnění seznam novinářů - údajných spolupracovníků bývalé Státní bezpečnosti; otištěním tohoto nepravdivého údaje došlo podle shodného názoru soudů obou stupňů k neoprávněnému zásahu do práva žalobce na ochranu jeho osobnosti (ve smyslu ustanovení § 11 a násl. o. z.). Ostatní výroky obsažené v uvedeném článku neposoudily soudy obou stupňů rovněž shodně jako neoprávněné zásahy do práva žalobce na ochranu jeho osobnosti.

V tomto uvedeném rozsahu jsou skutkové i právní závěry soudů obou stupňů shodné, došly svého vyjádření i v rozsudcích těchto soudů, které v tomto smyslu zůstaly i v průběhu odvolacího řízení nezměněny, takže tu nemá místa posouzení dovolacího soudu, zda tu došlo ještě k dalším neoprávněným zásahům do práva žalobce na ochranu osobnosti. Také odůvodnění dovolání s použitím ustanovení § 241 odst. 2 písm. c) o. s. ř., že totiž dovoláním napadené rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá oporu v podstatné části v provedeném dokazování, je možné jen v případě přípustného dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. V daném případě však nedošlo rozsudkem odvolacího soudu ke změně

rozsudku soudu prvního stupně, pokud šlo o skutkový a právní závěr o tom, zda a v jakém rozsahu došlo k neoprávněnému zásahu do práva žalobce na ochranu jeho osobnosti, anebo zda a v jakém rozsahu k takovému zásahu nedošlo.

Ke změně rozsudku soudu prvního stupně rozsudkem odvolacího soudu došlo v tomto případě jednak v uložení povinnosti uveřejnit omluvu (soudem prvního stupně nestanovenou) v deníku vydávaném žalovanou akciovou společností, a to za informaci o údajném předání seznamu novinářů – spolupracovníků bývalé Státní bezpečnosti, obsaženou v článku z 31. 7. 1993 nazvaném „Kanálie“; dále došlo ke změně rozsudku soudu prvního stupně v neuložení povinnosti žalované akciové společnosti zaplatit žalobci 50 000 Kč (ač tuto povinnost soud prvního stupně výrokem svého rozsudku uložil). K těmto změnám přikročil odvolací soud na základě odlišného právního posouzení věci a nikoli na základě nově nebo jinak provedeného skutkového zjištění, jež by bylo podloženo novým nebo doplněným dokazováním prováděným odvolacím soudem.

Posouzení správnosti rozhodnutí odvolacího soudu dovolacím soudem na podkladě dovolání dovolatele spočívalo proto v daném případě pouze v posouzení opodstatněnosti uvedených dvou změn, jež došly svého vyjádření v rozsudku odvolacího soudu ve srovnání s měněným rozsudkem soudu prvního stupně. Přitom předmětem posouzení správnosti či nesprávnosti rozsudku odvolacího soudu, měnicího rozsudek soudu prvního stupně, bylo jen posouzení tohoto právního posouzení (srov. k tomu § 243a odst. 1 o. s. ř.), k němuž došlo ze strany odvolacího soudu, když jiné, další dokazování nebylo odvolacím soudem prováděno (ve srovnání s dokazováním, k němuž došlo v řízení před soudem prvního stupně).

Dovoláním zůstal nedotčen výrok rozsudku odvolacího soudu o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

Žalovaná akciová společnost uveřejnila ve svém deníku M. dne 31. 7. 1993 úvodník nazvaný „Kanálie“, v němž byl obsažen i údaj o tom, že žalobce (spolu s další osobou) poskytl k veřejné publikaci seznam (což bylo označeno jako odporující zákonu) týkající se „agentů StB ve sdělovacích prostředcích“, přičemž tento seznam „pořídili podřízení“ zmíněných dvou osob. Ohledně tohoto publikovaného údaje se v probíhajícím občanském soudním řízení o žalobě žalobce nepodařilo žalované akciové společnosti doložit, že je pravdivý, pokud šlo o žalobce. Již tedy samo uveřejnění tohoto údaje, týkajícího se osobnosti žalobce, který bylo nutno považovat za nepravdivý, dávalo žalobci ve smyslu ustanovení § 11 a § 13 o. z. oprávnění domáhat se, aby byly odstraněny následky tohoto neoprávněného zásahu a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Bez právního významu byla tu skutečnost, zda si žalovaná akciová společnost byla vědoma nepravdivosti svého tvrzení, nebo zda šlo pouze o nedbalé přejímání poznatků a jejich rozšiřování (srov. k tomu již např. výklad zaujatý Nejvyšším soudem pod sp. zn. Cpj 234/66, uveřejněný ve Sborníku III. Nejvyššího soudu ČSFR, SEVT, Praha 1980, na str. 172).

Žalovaná akciová společnost vyvodila z tohoto nepravdivého údaje (a to zejména z tohoto údaje) kritiku počínání žalobce, která ovšem vzhledem k nepravdivosti údaje nebyla na místě na rozdíl od možnosti projevu takové kritiky, pokud by šlo o údaj pravdivý. Citovaný článek z 31. 7. 1993 však použil uvedený nepravdivý údaj nejen ke kritice počínání žalobce, ale rovněž k ironizování žalobce („vesele spolupracoval s agenty StB ve svém povedeném úřadě“) i k jeho znevažování („není schopen domýšlet obsah svých slov“), přičemž také tento kritizovaný postup (opírající se především o nepravdivý údaj o poskytnutí seznamu agentů StB ve sdělovacích prostředcích k veřejné publikaci) byl zahrnut pod hanlivé označení článku slovem „Kanálie“.

Za těchto uvedených okolností správně odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že uložil žalované akciové společnosti, aby jako přiměřené zadostiučinění byla žalobci poskytnuta v tomtéž deníku omluva obsahující dementi citovaného nepravdivého údaje, jehož publikací došlo k

neoprávněnému zásahu do práva žalobce na ochranu osobnosti ve smyslu ustanovení § 11 o. z.

Na podkladě dovolání dovolatele bylo však nutné se zabývat i přezkoumáním správnosti úvahy odvolacího soudu o tom, že je na místě změnit soudem prvního stupně uloženou povinnost náhrady nemajetkové újmy v penězích částkou 50 000 Kč. Odvolací soud při této své úvaze vycházel z právního názoru, že přiměřené zadostiučinění formou náhrady nemajetkové újmy v penězích je „na místě pouze tehdy, jestliže morální zadostiučinění není dostačující a zásah do osobnostních práv fyzické osoby je takové intenzity, že byla ve značné míře snížena její vážnost ve společnosti; neoprávněný zásah by musil být neodčinitelný, takže zadostiučinění v penězích by vyvážilo, popřípadě zmírnilo nepříznivé následky neoprávněného zásahu“.

Podle názoru odvolacího soudu je však třeba vycházet z právních závěrů obsažených v rozhodnutí uveřejněném pod č. 21/1995 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle nichž „při rozhodování o náhradě nemajetkové újmy ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 o. z. musí soud mít prokázáno, že jsou tu okolnosti dokládající, že v konkrétním případě nestačí zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 1 o. z., a to z hlediska intenzity, trvání a rozsahu nepříznivých následků, vzniklých žalobci vzhledem na postavení v rodině a ve společnosti“.

Z těchto uvedených hledisek nebylo ze strany odvolacího soudu důsledně postupováno při posuzování důvodnosti odvolání žalované akciové společnosti proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž jí bylo uloženo zaplatit žalobci 50 000 Kč z důvodu náhrady nemajetkové újmy ve smyslu ustanovení § 13 odst. 2 o. z.

bylo třeba mít na zřeteli rozdílnost situace, je-li v tisku uveřejňována informace obsahující pravdivý nebo nepravdivý údaj a jestliže se přistupuje ke kritice a k odsouzení počínání fyzické osoby, opírající se o pravdivý údaj nebo o nepravdivý údaj. Je samozřejmé, že kritiku počínání fyzické osoby, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován pravdivý údaj (a nejde-li o tvrzení, které se dotýká intimní sféry života fyzické osoby), nebude zpravidla možné pokládat za odporující ustanovení § 11 a násl. o. z., a že zejména v případě, v němž by šlo o jednání nebo činnost kritizované fyzické osoby, jež by odporovaly zákonu, by nebylo možné považovat za neadekvátní ani ironický pohled na kritizovaný jev a podle intenzity nebo stupně rozporu kritizovaného počínání se zákonem nebo s dobrými mravy, ani jeho tiskem vyjádřené odsouzení a zavržení (podle povahy kritizovaného počínání v konkrétním případě). Naproti tomu je třeba mít na zřeteli, že již samo uveřejnění nepravdivého údaje,

dotýkající se osobnosti fyzické osoby, bude zpravidla zakládat neoprávněný zásah do práva na ochranu její osobnosti (vyžadující popřípadě zadostiučinění podle ustanovení § 13 odst. 1 o. z.) a že použití kritiky, ironizování, odsuzování a zavržení jednání nebo činnosti, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován nepravdivý údaj, představuje zpravidla citelný neoprávněný zásah do práva fyzické osoby na ochranu její osobnosti a že tu jde o citelnou intenzitu neoprávněného zásahu, která obvykle bude mít nepříznivé následky pro takto postiženou fyzickou osobu vzhledem k jejímu postavení v rodině a ve společnosti; přitom toto postižení bude narůstat vyvinutím přesvědčivosti zpracování otištěného nepravdivého údaje, které v takovém případě vede k tomu, že je ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti (srov. § 13 odst. 2 o. z.), a to právě na základě uveřejněného nepravdivého údaje.

Proto odvolací soud nemohl jednoznačně dospět k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu (napadené dovoláním dovolatele) je správné (srov. § 243b odst. 1 o. s. ř.), i pokud jde o výrok rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě nemajetkové újmy částkou 50 000 Kč a jímž byl žalobní návrh na vyslovení platební povinnosti v uvedené výši zamítnut změnou rozsudku soudu prvního stupně.

Z uvedených důvodů zrušil odvolací soud uvedený výrok rozsudku odvolacího soudu a v tomto

rozsahu mu věc vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 o. s. ř.); přitom je právní názor soudu, který rozhodoval o dovolání, pro odvolací soud závazný (§ 243d odst. 1 o. s. ř.). Odvolací soud při svém rozhodování rozhodne i o nákladech dovolacího řízení (§ 243b a § 224 odst. 3 o. s. ř.).